

HALK TAKVİMİNDE DOKUZLARIN SONUNCUSU MART OTUZU ZAMANI¹

Ergün VEREN*

Bu günlerde, nisan ayının ilk üçte birlik dilimindeyiz. “Havalar iyi giderken yine birden bozdu ve tam bitti artık derken Anadolu’nun birçok yerinde fırtına, yağmur, soğuk hava hatta yükseklerde kar kendini ortaya çıkardı.” Medya başta olmak üzere bu tür hayıflanmalarından söz ediliyor. Bu sadece bu günlerde değil her yıl bu günlerde söylenir durur.

Kış geri gelmedi. Çünkü daha gitmedi. Halk takvimine göre, daha hıdrelleze kadar bu bir iyi bir kötü havalara katlanacağız.

Halk takvimi, yöre insanların uzun zamana dayanan doğa gözlemlerinin sonucu olarak her yıl aynı dönemlerde yaşanan aynı olayları kaydederek, doğa ile mücadele edip hayatlarını sürdürürken faydalandıkları bir sistemdir. Bu takvime halk arasında; Ana-Baba Hesabı, Eski Hesap, Çoban Hesabı, Sayılı ya da Hesaplı adı verilmektedir.

Yine bu takvime göre dokuzlar olarak bilinen bir kavram bulunur. Dokuzların üç tane olduğu bilinir. Bunlardan birincisi Mart 21 yani nevruzdur. İkincisi Mart 30 ve üçüncüsü de Nisan 9 dur. Ancak halk takviminde hesaplama Rumi Takvim esas alınarak yapıldığından ve bu takvimde miladi takvime göre 13 gün fark olduğundan konu başta karışık gelebilir.

Birinci dokuz Mart 21 demiştik. Bu miladi takvime göredir. Rumi takvime göre ise 13 günlük fark göz önüne alındığında 9 Marta karşılık gelir. İşte bu birinci dokuzdur. Yağmurlar, fırtınalar hiç eksik olmaz.

İkinci dokuz ise Mart 30 dur. Ama miladi takvime göredir. Rumi takvime göre ise 21 Marttır. Bu ikinci dokuzdur. Fırtına, kar yağışı ve soğuk yapar. Yeni uyanan ve tomurcuklanan ağaçlara ve yeni doğmuş oğlaklara büyük zararı dokunur.

Üçüncü dokuz da miladi takvime göre Nisan 9’dur. Rumi takvime göre 30 Marta denk gelir. Bu da üçüncü dokuzdur. Baharın girdiği günlerdir. Fırtına yapabilir. Halk arasında “Mart dokuzu, dokuzun dokuzu, o da olmazsa otuzu” sözü ile önceki dokuzlarda fırtına yapmadıysa bunda mutlaka fırtına yapacağı, aşırı soğuk ve yağmurlar olacağı hatta kar bile yağabileceği anlatılmaktadır. Yine halk inancına göre “Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.” Göz önünde bulundurulması gereken ayrıntı ise, halk takviminde belirtilen tarih değil o tarihi içine alan iki üç günlük dönem dikkate alınmasıdır.

Bu günlerde görülen soğuk, fırtına, aşırı yağışlar halk takvimine göre normaldir ve hala kışın sürdüğünün işaretidir.

Bunların halk takvimindeki önemi ise sayılı günlerden olması ve kış şiddetini arttırarak gösterip; yazın gelmediğini etkili bir şekilde insanlara hatırlatarak; rehavete kapılıp yiyecek ve yakacak stoklarının tüketilmemesi, insanların ve hayvanların sağlıklarını koruma konusunda dikkatsiz davranılmaması, ulaşım ile ziraat ve yaylacılıkta dikkatli olunması gerekliliğini vurgulayan doğal bir uyarı sistemi olmasıdır.

Mart otuzunda bu kötü havalardan tamamen bitmiyor, daha sırada April beşi (!) var.

---

* *Halkbilimi Araştırmacısı, Yazar-Şair, Ankara (8.04.2010) (ergunveren@hotmail.com)*

---

¹ VEREN Ergün (2009) , “Yazılı Kaynaklarda Anadolu’da Halk Takvimi ve Halk Meteorolojisi”, Türkerler Kitap Kır. Dağ. Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti, Ankara,